

TTM Halonen Miia(TEM)

08.03.2022
JULKINEN

Asia

Sisämarkkinat; standardointi; Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta standardointia koskevasta EU:n strategiasta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 2.2.2022 tiedonannon standardointia koskevasta EU:n strategiasta (KOM(2022) 31 lopullinen, jäljempänä *standardointistrategia*), jonka tarkoituksena on vahvistaa unionin asemaa globaalissa standardoinnissa tukien sisämarkkinoiden resilienssiä vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä. Samassa yhteydessä komissio esitti muutosta standardointiasetukseen (EU) 1025/2012 vahvistaakseen unionin kannalta tärkeiden näkökulmien huomioimista eurooppalaisissa standardointiorganisaatioissa (KOM(2022) 32 lopullinen). Standardointiasetuksen muutosehdotusta käsitellään valtioneuvoston erillisessä U-kirjelmässä.

Komissio antoi standardointistrategian tiedoksi kilpailukykyneuvostossa 24.2.2022. Standardointistrategiaa sekä siihen liittyvää lainsäädäntöehdotusta käsitellään neuvostossa teollisuuspolitiikan työryhmässä.

Suomen kanta

Suomi suhtautuu standardointistrategiaan pääosin myönteisesti. Suomi katsoo, että standardointistrategia on hyvä ja tarpeellinen keino kehittää eurooppalaista standardointijärjestelmää. Standardeilla ja standardointijärjestelmällä kiinteänä osana teollisuuspolitiikkaa on keskeinen merkitys EU:n kilpailukykyyn turvaamisessa. Hyvin toimivalla ja tehokkaalla standardointijärjestelmällä edistetään standardien vaikuttavuutta ja tuetaan sisämarkkinoiden toimintaa sekä siirtymää kohti ilmastoneutraalia taloutta.

Suomi katsoo, että eurooppalaisen standardointijärjestelmän ja erityisesti harmonisoitujen standardien laadintaprosessin kehittäminen on tärkeää. Suomi pitää tärkeänä, että harmonisoituja standardeja hyödynnetään EU-lainsäädännön vaatimusten tukena jatkossakin ensisijaisesti suhteessa komission laatimiin teknisiin tai yhteisiin eritelmiin. Silloin kun teknisiä ja yhteisiä eritelmiä poikkeuksellisesti käytetään, tulee varmistaa sidosryhmien mahdollisuudet osallistua niiden laadintaprosessiin.

Suomi tukee strategian tavoitteita vahvistaa EU:n roolia kansainvälisen tason standardoinnissa. Suomi katsoo, että eurooppalaisten standardien käytön edistäminen myös kansainvälisten kauppasopimusten kautta on kannatettavaa.

Standardointiprioriteettien tunnistaminen, parempi koordinaatio ja yhteistyö aloilla, joilla standardeja vasta kehitetään, on tärkeää. Tällä tavoin EU voi varmistaa, että standardoinnilla tuetaan sille tärkeitä arvoja ja tavoitteita. Esimerkiksi internet-standardien osalta olisi tärkeää turvata avoimen, saavutettavan, turvallisen ja globaalin internetin toteutumista.

Suomi pitää tärkeänä, että esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisessa huolehditaan riittävästä voimavaroista ja yhteensovittamisesta. Toimenpiteet tulee lähtökohtaisesti toteuttaa eri tahojen käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa turvaten niiden osallistumismahdollisuudet. Komission poliittisen sekä teknisen tason yhteistyöelimille esittämät tavoitteet edellyttävät laaja-alaista yhteensovittamista niin EU:n kuin jäsenvaltioiden tasolla.

Suomi kannattaa toimenpiteitä, joilla pyritään lisäämään standardoinnin kannalta keskeisten tahojen välistä avointa vuoropuhelua. Keskusteluyhteyden tiivistäminen auttaa tunnistamaan standardointitarpeita ja mahdollisia ongelmakohtia jo varhaisessa vaiheessa. Suomi katsoo myös, että toimet erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten sekä kansalaisyhteiskunnan mukaan saamiseksi ovat tärkeitä. Osallistavuuden avulla voidaan saavuttaa paremmin tavoitteita tukevia ja standardien käyttäjien etuja palvelevia standardeja.

Suomi katsoo, että keskustelussa standardien maksuttomuudesta tulee kiinnittää huomiota standardointijärjestöjen toimintamahdollisuuksien säilymiseen ilman standardien myynnistä saatua tuottoa. Strategiassa ei esitetä vaihtoehtoisia rahoitusmahdollisuuksia nykyisen mallin muuttamiseksi.

Suomi tukee tavoitetta lisätä standardointiin liittyvää asiantuntemusta ja koulutusta. Osaamisen kehittäminen on tärkeää muun muassa pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisen lisäämiseksi.

Suomi pitää innovaatioiden ja uusien teknologioiden edistämistä tärkeänä tavoitteena. Innovaatioiden ja standardoinnin välistä yhteyttä tulee tukea niin standardien laadinnassa kuin standardointiaiheiden suunnittelussa. Komission kehoitus eurooppalaisille standardointijärjestöille lisätä toimintaansa avoimen lähdekoodin ratkaisuja edistää innovaatiotavoitteita. Suomi katsoo, että pienten ja keskisuurten yritysten lisäksi nopeat yhteentoimivuusratkaisut ovat hyödyllisiä laajemmin koko elinkeinoelämälle ja tutkimusyhteisölle. Avoimen lähdekoodin ratkaisuja tarjotessa tulee huomioida teollisoikeudet.

Suomi tukee komission pyrkimyksiä edistää palvelualan standardointia. Palvelualan standardointi on tärkeä kehittämiskohde sektorin suuren koon ja laaja-alaisen vaikutusten vuoksi. Palvelujen standardoinnilla tuetaan esimerkiksi EU:n vihreää siirtymää.

Pääasiallinen sisältö

Standardoinnin merkitys unionissa ja standardointistrategian pääasialliset tavoitteet

Standardeilla on keskeinen asema tasapuolisten kilpailuolosuhteiden sekä kuluttajien luottamuksen rakentajana sisämarkkinoilla. Standardointistrategian päätavoitteina on sekä tunnustaa standardien merkitys sisämarkkinoiden toimivuuden ja resilienssin sekä

vihreän ja digitaalisen siirtymän kannalta että vahvistaa eurooppalaisen standardoinnin kansainvälistä johtajuutta.

Standardit ovat tärkeitä politiikkatavoitteiden saavuttamisessa. Standardoinnilla turvataan teollisuuden kilpailukykyä, tavaroiden ja palveluiden vapaata liikkuvuutta markkinoilla, innovaatioita ja vihreitä tavoitteita. Lisäksi standardien avulla edistetään turvallisuus-, kuluttajansuoja-, työntekijä- ja ympäristönäkökohtia.

Johtajuus kansainvälisessä standardoinnissa on erittäin kilpailtua. Saavuttaakseen ja ylläpitääkseen asemiaan unionin on strategian mukaan ryhdyttävä hyödyntämään standardointia tehokkaammin unionille keskeisillä aloilla. Strategisella lähestymistavalla parannetaan unionin kilpailukykyä ja eurooppalaisten yritysten asemaa kansainvälisillä markkinoilla.

Standardointistrategian tavoitteina on suojata ja edistää unionin demokraattisia arvoja, tukea Euroopan teknologista suvereniteettia ja vähentää strategista riippuvuutta standardeista, joita on kehitetty muita kuin eurooppalaisia näkökohtia ajatellen.

Standardoinnin tulee tukea innovaatioita ja vastata uusien teknologioiden nopeaan kehitystahtiin. Innovaatioiden edistäminen ja standardien tehokkaampi hyödyntäminen edellyttää erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten aseman parantamista sekä standardien laadinnassa että standardien käytössä.

Eurooppalaisessa standardoinnissa tunnistetut haasteet

Euroopan unionissa on kiireellisiä standardointitarpeita kriittisillä aloilla kuten COVID-19 rokotteiden ja lääkkeiden tuotanto, kriittisten raaka-aineiden kierrätys, puhtaan vedyn arvoketjut, vähähiilinen sementti sekä sirujen sertifiointi ja datastandardit.

Strategiassa nostetaan esiin standardointiosaamisen hajautuminen komissiossa, unionin toimielimissä ja elimissä sekä yhteisyrityksissä. Tällä on merkitystä niin standardointiprioriteettien asettamisessa kuin standardoinnin ohjeistamisessa esimerkiksi sähköisen tunnistamisen, sähköisen hallinnon ja lohkoketjuteknologian palveluinfrastruktuurin kaltaisilla aloilla.

Eurooppalaista standardointijärjestelmää leimaa sen ajoittainen hitaus, joka aiheutuu muun muassa nk. pullonkaulailmiöstä erityisesti harmonisoitujen standardien laadintaprosessissa. Harmonisoidut standardit poikkeavat asemaltaan ja oikeusvaikutuksiltaan muista standardeista. Harmonisoidut standardit ovat pääosin vapaaehtoisia, mutta niitä noudattamalla toimija voi osoittaa täyttäneensä EU-lainsäädännössä asetetut vaatimukset (nk. vaatimustenmukaisuusolettama).

Komission mukaan eurooppalaisten standardointijärjestöjen äänestysmenettely päätöksenteossa ei takaa tasapuolisesti kaikkien tärkeiden tahojen etuja standardoinnissa. Komissio katsoo, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön myötä erityisesti harmonisoidut standardit sisältävät yhä tärkeämpiä strategisia ulottuvuuksia unionin demokraattisten arvojen ja etujen suojaamiseksi.

Kansainvälisessä standardoinnissa on tapahtunut merkittäviä geopolitiittisia muutoksia. Lisäksi komissio on huolestunut unionin jäsenvaltioiden, eurooppalaisten standardointijärjestöjen sekä Euroopan teollisuuden keskinäisen yhteistyön tehokkuudesta turvata unionille tärkeät arvot sekä tukea eurooppalaisia teknologioita

kansainvälisellä tasolla. Huolet koskevat erityisesti unionille tärkeitä herkkiä alueita kuten litiumakkuja, kasvojen tunnistusta sekä digitaalinen kaksonen -virtuaalimallia.

Standardoinnin tehokkuuden edellytyksenä on vahva osaaminen niin standardien kehittämisen kuin niiden käytön kannalta. Asiantuntijoiden saaminen mukaan standardointityöhön on toisinaan haastavaa ja se on vaikuttanut eurooppalaisten standardien laatuun ja oikea-aikaisuuteen. Osaamista haastaa jatkuvasti monimutkaisemmaksi kehittyvä ympäristö, uusien alojen taitovaatimukset sekä suuri eläköityvien asiantuntijoiden määrä.

Standardointistrategiassa esitetyt toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi

Strategiassa esitettyjen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää standardintyhteisön osaamisen ja koulutuksen kehittämistä sekä ketteremmän, joustavamman ja paremmin standardointitarpeita ennustavan järjestelmän luomista.

Välittömiin standardointitarpeisiin vastaamiseksi komissio laatii uusia standardointipyyntöjä, kehittää yhteistyötä standardintyhteisön kanssa sekä osoittaa työhön lisää rahoitusta. Tarpeiden parempaa ennakkointia ja eurooppalaisten tarpeiden tehokasta edistämistä varten luodaan uusia eri tason toimitelmiä sekä hyödynnetään tehokkaammin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tuloksia. Käynnissä olevien esinormatiivisten tutkimusten, kuten Horizon Europe, lisäksi komissio pyrkii osoittamaan voimavaroja tuleviin tutkimuksiin sekä käynnistää standardoinnin tehosteohjelman (Standardisation Booster -foorumi), jonka avulla esinormatiivisen tutkimuksen tuloksia pyritään paremmin jalkauttamaan. Lisäksi komissio käy keskusteluja unionin prioriteeteista vuosittaisessa korkean tason tapaamisessa Euroopan parlamentin ja neuvoston kanssa.

Uusien toimielinten on tarkoitus toimia myös neuvonantajina eurooppalaisen standardoinnin johtajuusaseman edistämisessä kansainvälisessä standardoinnissa. Komissio panostaa myös kansainvälisissä yhteistyöissä yhä politisoituneemman standardint politiikan hoitamiseen unionin etujen mukaisesti ja aseman parantamiseksi. Tärkeänä kehittämiskohteena on muun muassa internetin standardointi. Komissio pyrkii kehittämään yhteistyötä Kiinan kanssa ja aikoo panostaa mm. Afrikan sekä Latinalaisen Amerikan ja Karibian suhteisiin.

Komissio pyrkii nopeuttamaan eurooppalaisten standardien laadintaa kehittämällä yhteistyötä eurooppalaisten standardintjärjestöjen kanssa sekä vaatimalla myös niiltä nopeampaa harmonisoitujen standardien käsittelyä. Harmonisoitujen standardien puuttuessa tai ollessa riittämättömät, komissiolla on tietyissä tilanteissa oikeus laatia teknisiä tai yhteisiä eritelmiä. Tekniset ja yhteiset eritelmat ovat komission täytäntöönpanosäädöksinä laatimia asiakirjoja, joiden noudattaminen tuottaa toimijalle harmonisoitua standardia vastaavan vaatimustenmukaisuusolettaman. Komissio aikoo hyödyntää entistä yhtenäisempää horisontaalista lähestymistapaa teknisten ja yhteisten eritelmien laatimisessa eri sektoreilla. Lisäksi kilpailukykyä pyritään parantamaan vauhdittamalla palvelualan standardointia.

Komissio aikoo arvioida julkisia hankintoja keinona edistää standardien hyödyntämistä innovaatioiden sekä vihreän ja digitaalisen siirtymän tukena.

Läpinäkyvyyden ja osallistavuuden kehittämiseksi komissio esittää sekä vapaaehtoisia hallintomenettelyjen kehittämistoimia eurooppalaisille standardintjärjestöille että vertaismenettelyjä jäsenvaltioiden ja kansallisten standardintorganisaatioiden kesken.

Näiden avulla kerätyillä kokemuksilla tarkoituksena on erityisesti lisätä pienten ja keskisuurten yritysten, eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan sekä standardien käyttäjien osallistumista standardointiin. Komissio käynnistää vuoden 2022 toisella vuosineljänneksellä arvioinnin, jossa se tarkastelee muun muassa eurooppalaisten standardointijärjestöjen vapaaehtoisten hallintomenettelyjen pohjalta standardointiasetuksen (EU) 1025/2012 muutostarpeita.

Komissio pyrkii hyödyntämään standardointiyhteisössä aktiivista tutkijayhteisöä erilaisten oppimishjelmien kehittämiseksi. Oppimishjelmilla on tarkoitus kasvattaa standardointiosaamista ja yleistä tietoisuutta standardoinnin hyödyistä. Yleisen tietoisuuden leviämisen myötä komissio arvioi myös standardoinnin ammatillisen koulutuksen lisääntyvän.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Standardointistrategiasta mahdollisesti laadittavat neuvoston päätelmät hyväksytään kaikkien jäsenvaltioiden yksimielisellä päätöksellä. Puheenjohtajamaa ei ole vielä ilmoittanut tavoitteleeko se päätelmien laatimista.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa vastuuvaliokuntana toimii sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunta (IMCO). Esittelijöitä ei ole vielä valittu.

Kansallinen valmistelu

EU-jaostokäsittely 4.3.2022, yhteiskokous EU-8 (kilpailukyky), EU-12 (kilpailu, valtiontuki ja hankinta) ja EU-20 (tutkimus ja innovaatio)

Kirjallinen menettely 2.–7.3.2022, EU-8 (kilpailukyky) ja EU-19 (viestintä)

Eduskuntakäsittely

Valtioneuvoston selvitys Komission tiedonanto teollisuusstrategiasta E 43/2020 vp, 23.4.2020 sekä jatkokirjelmä EJ 6/2021 vp, 11.6.2021

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) säädetyn valtakunnan ja maakunnan välisen toimivaltajaon mukaan standardisointia koskeissa asioissa lainsäädäntövalta kuuluu valtakunnalle (27 §:n 19 kohta).

Taloudelliset vaikutukset

Strategiassa komission esittämien toimenpidekokonaisuuksien taloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida paremmin vasta kun yksittäisiä toimenpiteitä esitetään tarkemmin konkreettisella tasolla. Komission standardointistrategiassa esittämien toimenpiteiden voidaan arvioida mahdollisesti aiheuttavan kustannuksia mm. standardointiin tarvittavien lisäresursointien muodossa. Toisaalta eurooppalaisen standardointijärjestelmän ja standardoinnin kehittämisen voidaan arvioida tuovan kustannussäästöjä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Standardointistrategian toimeenpanoon liittyvää komission asetusehdotusta (KOM(2022) 32 lopullinen) käsitellään erillisessä valtioneuvoston U-kirjelmässä.

Komissio on käynnistänyt julkisen kuulemisen essentiaalipatentteja koskevasta kehyksestä (14.2.–9.5.2022, Ares(2022)1076263). Patentteja koskevalla aloitteella täydennetään mm. standardointistrategiaa, huomioiden ja linjaten strategian mukaisesti.

Asiakirjat

KOM(2022) 31 lopullinen, Euroopan unionin standardointistrategia

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Miia Halonen TEM, miia.halonen@gov.fi, 0295 047 273

Emilia Tiuttu TEM, emilia.tiuttu@gov.fi, 0295 047 127

Mikko Holm TEM, mikko.holm@gov.fi, 0295 047 377

EUTORI-tunnus

EU/2022/0101

Liitteet

Viite EU/2022/0101

Asiasanat Hoitaa	kilpailukyky, standardointi, teollisuuspolitiikka, sisämarkkinat TEM, UM
Tiedoksi	EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, TULLI, VM, VNK, VTV, YM
